

Брой 15. У Сомбору 31. Августа 1869. Год. XI.

Р Е Ч

у обрану вѣрозаконских школа

(настављено.)

Господо моя! Ми имамо 38. чланак земаљског закона од 1868. године, по коме наше народне школе уредити морамо. Тај законски чланак изрично каже да народне школе у Угарској могу бити : 1) вѣрозаконске, 2) приватне или друштвене 3) заједничке општинске и 4) државне школе. Све ове четири врсте школа могу дакле одсада у отачаству нашем постојати, и свака од њих има у закону земаљском правну основу свога обстанка.

Нас се овде тичу само верозаконске и заједничке школе. Видили смо да су једне и друге законом дозвољене и припознате. Ми дакле можемо бирати верозаконске или комуналне школе, по томе како су ове или оне за нас стодније, и које између њих боље одговарају потребама овдашњих грађана, који су различити по вѣри и по народности, и између којих ми Србљи своју вѣру и своју милу народност за највеће светиње своје сматрамо, и у сваком суграђанину нашем то двоје поштујемо, па као што своје не дамо, тако нисмо ни у туђе дирати ради. Никоме не намећемо своје, али не дамо ни да нам други намеће оно што није наше. Ми се дакле желимо држати најточније оне пословице : „Сваком своје“ и „Што је право и Богу је драго.“

Да видимо дакле шта је школа комунална, а шта је вѣрозаконска школа.

Комунална школа је заједничко училиште, у које иду сва дѣца из једнога мјеста без разлике вѣре и народности и заједно

се учес свим наукама осим науке вѣроисповѣдне и моралне, за кое науке комунална школа неће да се ни мало брине, него их дотичним вѣроисповѣдима оставља. У такой заедничкој школи редовни учитељ не би смео имати ни најманѣ обзира на васпитавањ своих ученика и ученица у вѣри и народности; у такой школи, Господо моя, не би се учитељ са ученицима своима Богу молити смѣо, шта више он не би смѣо ни само пресвето име Исус споменути са оним пиететом, са коим га изговара сваки прави хришћанин, ер то би зазорно и саблазњиво било по дѣцу еврейску, која у школу ту иду, и која у такой школи с пуним правом захтѣвати могу, да се пред њима на пристоян начин неспоминѣ то свима зазорно име.*

Јошт нешто. У комуналној школи може бити по смислу закона учитељ ма кое вѣре и народности, дакле овдѣ у Сомбору могао би бити у школи комуналној учитељ не само римски католик или православни Србин, него и Унијат, Протестант, Назарен Евреј па и незнабожац; могао би у ту школу за учитеља доћи човѣк, који е по начелима своима непријатељ едне или друге од овдѣ налазећих се народности; ер оваке околности при постављању учитеља за школе заедничке у обзир се узимати не смѣду. У комуналној школи, Господо моя, онај део житељства овдашњѣга, који е бројем ячи, или чия е народност господуюћа могао би манѣм по броју, или од власти незаступаном делу житељства туђ език наметнути, ил учинити да се сва дѣца у школи тој уче господуюћем езику, дочим би се можда по смислу § 58. као по некој тобожњој милости наместили побочни или спомоћни учитељи који би и друге мѣстне езики знали. Да би пак у комуналној школи овдашњој у најболѣм случају овако бити могло, свѣдочи нам садашња Сомборска римско католичка главна и основна дѣвојачка школа,

*) У Белгији заведене су комуналне школе. Едан учитељ пре две године — као што у то време у педагошким часописима писано беше — говорећи о врлинама човечаским рекне пред ученицима своима, да е Исус Христос Спаситељ свѣта и узор свию врлина. Међу ученицима нађе се едно еврейско дѣте, кое отишавши кући своје отцу каже, шта е учитељ говорио. Отац поднесе тужбу земальској комори, и ова по учинѣној истрази одпусти иначе врстног учитеља из службе уписавши му у кривицу што се усудио у комуналној школи о Христу Спасителю тако говорити. Противу овог поступка поднео е истой комори католички епископат белгиски просвѣд, али овај остаде без успѣха, и сиромѣ учитељ за навѣк изгуби свое звање.

које вѣроисповѣдне будући, у погледу народности имале би бити заедничке, ер у њи иду дѣца бунѣвачка нѣмачка и мађарска. Па, Господо моя, колико учителя има у овим школама коима е език и књижевност Српско Хрватска позната? Ел'те да нема ни едног? — А колико се у овим школама матерњи език абсо-лутне већине малих ученика у обзир изузима показашу вам ево из сопственог искуства мог :

Пролетос едно вече проходајући се безданским путем спазим едно весело дѣтенце, гдѣ с школском књижицом у руци протрча покрај мене поздрављајући ме мађарским езиком. Ја по изговору а и по кошуљи од сади-беза познам да то дѣте неће бити мађарске народности и запитам га : Како ти е име? „Стипан Маринковић“ одговори ми дѣте. Ја се упустих с њим у разговор и видећи у њга мађарски буквар, запитам га учили у школи и бунѣвачку књигу. На које ми он одговори : „У школи се не сми говорити рич бунѣвачка, тамо се све учи мађарски, а бунѣвачке књиге штију само старе баке код куће.“ Ето, Господо моя како у средини нашој и у наше време, браћа бунѣвци пролазе у заедничкој и управо по апсолутној већини својој школи. Тако би можда прошли и ми Срби, кад би допустили да се овдѣ заедничка школа оснуе.

Напоследку јошт и ту важну околност имам споменути, да би комунална школа, која би се овдѣ завела, подпасти морала под управу жупаниског школског надзорника и жупаниског школског савѣта, у коме ће у погледу на език обучавања већина рѣшавати, а ту би, у напред знам, ми Срби и са најправеднијим жељама нашим свагда пропали.

То, Господо моя, што сам сада навео, есу битна својства, школе комуналне.

Да видимо сада, шта е по смислу закона земалског школа вѣрозаконска.

Вѣрозаконске школе есу оне, које свака вѣроисповѣд за своју дѣцу има; дакле то су у главноме школе онаке какве смо их досада имали. Закон земалски по § 11. прописуе у слове, под којима те школе и на на далѣ обстати могу, а да се вѣрници дотичне цркве немогу принудити на издржавање комуналних школа, све ако би се баш ове, по жељи других суграђана њихових у мѣсту том завеле. По томе би код нас у Сомбору и на далѣ обстати могле србске православне школе, римокатоличке школе, и еврейске школе. Свака би вѣроисповѣдна обштина бирала своје учитељ; свака би имала своју школ-

ску управу, свой надзор, и своје предпостављене школске власти а све би стајале под највисшим државним надзором. Али би у србску школу ишла србска, у римско-католичку по вѣри римска, а у еврейску еврейска дѣца. Свако би дѣте у тим школама покрај грађанских врлина у духу своје вѣре, а србско дѣте би у својој народној школи и у духу своје миле народности васпитати се, са својим народним преданима упознати се, и свом матерњим љезику пре свега без препоне и зазора учити се могло. Дочим нам дакле комунална школа само за общете човѣчанско и домородно васпитанѣ јамчи, догле вѣрозаконска школа уз све ово пружа дѣци нашој најзгоднију прилику да се васпитају јошт и у духу своје вѣре и своје народности; она нам добра стои, да ће се у нѣој дѣца наша изобразити да постану врстни вредни грађани отачбине, родољубиви чланови свога народа и ваљани синови своје цркве. А то то троје, Господо моя, кадро е тек човѣка у нашим околностима и у нашем времену правим човѣком учинити, то троје праву просвѣту, праву слободу, слогу и благостанѣ на земљи међу људма распрострти и стално утврдити.

Закон земаљски, на који се позивамо, не само некрати задржанѣ вѣрозаконских школа, него баш изрично допушта, да се оваке школе и од сада из общтих комуналних прихода издржавају. То се јасно види у другој точки § 25. која ево овако гласи: „У погледу на оне већ постоеће вѣрозаконске школе, које су се до сада из общтинског иманя и прихода издржавале, слободно е общтини досадашњу праксу и на даљ задржати, али у оваком се случају има припомоћ између школа различитих у мѣсту том постоећих вѣроисповѣди по праведној суразмѣри подѣлити, и не може се одузети ни од едне вѣроисповѣди, док се год не одузме од других.“

Из досада реченога очевидно е, да ми смѣмо и можемо вѣрозаконске школе наше на основу закона од 1868. године задржати; но очевидно е и то, да е вѣрозаконска школа у Сомбору као насуштни лебац најпреча потреба како нама Србљима, тако и Вама, Господо суграђани, који сте римскокатоличке вѣре. Господо, држим да би народ, кога ви представља, кад би му се ствар ова истински пред очи изнела јединогласно изјаснио се за одржанѣ вѣрозаконске школе. А познавајући жарку љубав сомборских Србаља према својој светој вѣри православној и према милој народности србској, слободно и свечано изјављуем, да е задржанѣ овдашњих србских

школа у вѣрозаконском и народном значаю најватренија и нај-
 већа желя свию нас Србаля, шта више и то напомињм, да ми
 сомборски Србљи комунску основну школу — ако би се овдѣ
 подигла, — нигда неби за свою сматрали, него за силом на-
 метнуту, и да би се тим крайнѣ незадовољство и праведно
 огорченѣ у народу нашем проузроковало.

Јошт и то изјављуем, да наша Србска Народна Школа, по
 смислу закључка Славног Сабора Србског године 186½ у Ср.
 Карловци држаног и у слѣд тога изданог Найвисшег кралѣв-
 ског рескрипта од 10. Мая 1868. несме се и неможе никада
 за комуналну и интерконфесионалну школу сматрати.

Напоследку завршујући говор мой у обрану вѣрозакон-
 ских школа, особито то напомињм и пред очи Вам стављам
 Господо моя, да е издржаванѣ свию овомѣстних србских народ-
 них вѣрозаконских школа из обштинеке благајнице сл. кр. града
 Сомбора међусобним између исте обштине и школске законите
 власти постобним писменим уговорима, тако званим школским
 фасијама, на сва времена обезбђено, и неможе се уништити без
 саизвољена автономне власти србских народних школа и овдаш-
 ньих Србаля.

Све ово у обзир узевши, глас мой даем за то : да се у
 Сомбору основне вѣрозаконске школе задрже, и да се свакој
 вѣроисповѣдној школи суразмѣрно издржаванѣ према броју жи-
 тельства и према законом одређеним просвѣтним потребама и
 на даљ дае!

Н. Ђ. В.

О п е в а њ у.

І.

Ако је истина. да се у песмама огледа чистота и карактер
 душевни народа, то, имајући пред очима песме које српски на-
 род у бившем Војводству пева, врло зло сами о себи судити
 морамо. Отидимо у какве просте сватове, па ћемо морети уши
 затворити да неслушамо гадне и скаредне речи, које човека
 само на дивљаштво о. омињу. Прођимо оним сокаком, где је
 какво весеље у вароши ил у селу па ћемо тако исто проћи, и
 то све у певању бива. Па и сама мала српска дечица, која тек
 што реч две добро изговорити могу, надмеђу се већ у певању
 тих скаредних песама.

WWW.UNILIB Песма са својим вишим полетом ваља да подиже чувство у човека, јер обично је, како човек пева, онако се и осећа. Песма о боју успамти срце на бој са душмани своји, песма о слободи улева у њега дух слободе, песма о љубави, даје му љубав: роду, завичају и вери својој. Србин све што је чинио, и како се год када осећао, то је у песмама певао, и тако смо добили читаву књижевност народног певања.

Народне песме, које су се пре по народу српском певале упознале су управо Србе за целим изображеним светом, јер су заиста пуне узвишених и племенитих осећаја, оне се могу назвати узор народног певања.

Оне су огледало душе народне, из њих може се човек, уверити како је чист и непокварен дух некада у Србину дисао, из њих вири сушта безазленост, далека од сваког и најмањег лукавства. Племенитост им је главна особина; у њима се узноси и хвали оно, што је добро и лепо, у њима куди напротив оно, што је зло и ружно. Можели се шта друго од једне песме и зактевати. Ја велим, не, — и благо оном народу који увек у том духу и пева и напред корача. Али наше народне песме које се данас певају, сасвим су другчије, оне су измет најпоквареније душе, оне су ругоба садашњег века, оне су управо рећи срамота народна, — и ако би по њима чистоту и карактер душевни нашег народа пресуђивали, то би на жалост морали рећи, да је српски народ, народ скроз и скроз покварен, који нити што племенито осећати, нити што добро чинити може. А јели то баш тако? то питање дубоко засеца, и ја га за сад муком прелазим. —

Да међу Србима заиста она стара чистота душевна и безазленост више невлада, то је истина, али да је српски народ баш тако и покварен као што су му песме које сада пева покварене, то нећу да верујем. Тек толико сам уверен да певање данашњим даном у Србина није лепо, да много утиче на душе младе српске дечице, улевајући у њи зле и гадне појмове, те се с тога бојати морамо, ако још није, ал оно ће скорим, ако се томе још зарано на пут нестане, у простом народу нашем овладати она поквареност, коју он сада у песмама пева, и онда смо пропали.

II.

Пре докле је народ наш у социјалном животу једну целину састављао, док се није на учени (господски) на грађански и прости ред делио, било је народно певање слабо, као што

сам напред говорио; — али сад, кад покрај свог усиљавања нашег, да ту целину одржимо, опет смо свакако раздељени по духу времена, на господу или научењаке, на грађане, — трговце и занатлије, и простоту, куда обично наше још по све неизображене земљеделце рачунамо, сада велим није ни сво певање чисто народно, јер из народног духа ни поникло није. Сада имаде у Српству још и песама вештачких, и песама, које нит су чисто вештачке, нити пак чисто народне, песме те назваћемо ми песмама грађанским, јер их Срби тог реда највише и певају. —

Што се тиче вештачког певања то је тек у клици код нас, и право вештачких песама тек врло мало набројати можемо, те песме пева данашњим даном понајвише омладина, која се у појединим местима српским, у колу певачких дружина, у вештачком певању изображава. Ако су вештачке песме у духу народном певане, народ их као своје присвоји, па може бити да дух народни што шта с њих избрише, али да како би се онда у право и народним песмама назвати могле. Тако у духу народном певаних вештачких песама, ми Срби врло мало имамо, и ту можемо само Станковићеве композиције споменути. Он један умео је до сада дати глас песни, као да је из народног духа поникао, и његове се песме само у свим редовима народа српског певају, сви их Срби скоро знају, и сви их са одушевљењем певају. Али Станковић знао је народном певању дати изражај вештачки, јер сам он беше вештак, каквог данас у Српству нема. Колико певање на облагорађење душе и срца утиска имаде, то нећу говорити, то сви знамо, али баш за то, и што знамо треба да вештину поштујемо и да се у вештачком певању што више изображавамо. Но о том ми није намера да овом приликом говорим, па зато ћу да пређем на оно певање, које сам мало час грађанским назвао, и које се мало по мало, сад када вештина нас преузима, такође преживљује.

Када су Срби прешавши амо почели се у књижевном животу мало кретати, онда је и то певање поникло, и као што су онда наша књижевност и наш књижевни језик свачији, тек не наши били, исто тако и песме биле су већином свачије само не наше српске. — Али србски народ жељан књиге, жељан песме с каквим је год одушевљењем читао: Усамљеног Јуношу, Љубомира у Елисиуму и друге Видаковићеве и других тадашњих списатеља славеносрбски писане књиге, са таким истим одушевљењем певао је он о „Бурјаму“ и осталом што је тамо

www.unilib.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

наласи. Као што је онда жељан књиге са највећом вољом сваку српску књигу која би изашла жељно дочекао, исто тако је са одушевљењем и сваку песму која се певати почела, сусретао и одушевљено певао. То беху понајвише песме без полета, хаос смешаних мисли понајвише без смисла, са каквом туђом или изврнутом народном мелодијом и опет су радо певане, па и сада се многе од њих радо певају. Узмите ма који од старих наших календара, па ћемо ваздан такових наћи. Ето то су те грађанске песме које су по себи сасвим ништаве, и опет су се радо певале. Између њих врло је мало наћи такових, које су од веће вредности, али шњима хтео је наш грађански сталез да у вештину корачи, хтео је да се попне више, па је пао ниже, него што је мислио да је пре тога био. —

III.

Ја сам рекао да новија народна појезија опада, да своју унутрашњу вредност сасвим губи. Ја сам рекао да се и грађанско певање мало по мало преживљује, па може бити, да ће ме когод запитати, какво певање онда данашњим даном мах отима? — Управо рећи никако, јер, дочим се досад у свакој кући од јутра до мрака хорила весела песма, дочим се до сад тресао до и гора од веселог певања, да дочим је до сад лепа песма зачин сваког српског весеља била, сад ил се никако непева, ил се пева скаредно, што је на сваки начин још горе од оног првог — Често сам слушао у каквом вишем друштву старе наше отмене Српкиње де се диве говорећи: „док смо младе биле, ми смо се дичиле са певањем, а сад замоли ма коју српску девојку, да запева, она ти одмах вели да незна, јер се стиди српског певања!“ Ово је сушта истина и ако се кадкад случило да би који од Омладине запевао једну од наших старијих изврсних народних песама; на пример: У Омера више Сарајева, или Осусе небо звездама и т. д. бивао је обично као прост и неваспитан, од отменог српског друштва исмејан, а н. пр. запевати: Роберта трувадора ил друго што је туђе, сматра се ту као изванредно, и то не верујем за то, што се баш вештина љуби, него што није наше. У грађанском реду, као што сам већ рекао, непева се такође онако као што се пре певало, а прост народ што пева, боље би било да и не пева, јер ни србске просте девојке несмеш слободно слушати кад певају, што нису песме чисте и целомудрене.

Код српског простог народа морали би за узрок томе наве-

сти ce изобразење, али шта ћемо за узрок да наведемо, што пе-
вање у опште опада? На послерак, мора се сумњати да садашњи
век ни мало појезије у себи нема; али то није истина, јер по-
језија је миомирни дим тамјана, како за појединог човека тако
и за целе народе.

Да неби дуго о том сам мудровао, ево ћу вам навести
шта од прилике један немачки књижевник и родољуб за Немце
о томе говори, а то је славни њихов педагог Келнер:

„Шта је ипаче него појезија, када старац замишљен у ве-
черњу румен гледа, када мома из своје спаваће одаје удубљена
у мислима у звездице погледа! Шта је друго но висока појезија
каде верна општина која, било то у велелепно украшеној лав-
ри, или у малој црквици сеоској, побожно се пред оним, што
је најсветије, клања, или кад нас у лиснатој засенци шумској
државина од Невидимога потре се? Зар ти не видиш појезију
у животу невесте, матере, у животу детињства? Шта је друго
но појезија, кад дете с цвећем, са јагањци и облаци говори, кад
се у сну на анђеле осмехива? Та лепа богиња јесте свуда, са-
мо кад би ју ми видети хтели, и она би свуда у животу на-
родном владала; када јој неби многе непријатељске силе на пут
стајале.

„А које су силе то, и како се то збива! Наш живот је вр-
ло разграно, па за то је од дубине своје изгубио. Његово огле-
дало је са свакојаким страстама у вечнострујећи сусретај долазило,
па не може бистро сунце, месец и звездице, и небо плаветно
у себи да сними. Мирна кућа и поверљиви круг породични још
њих врло мало задовољавају; све то тражи ванска уживања
и весеља, све се то одало политици, место поверљива припове-
дања заузеле су сада страстне игре и картанија; данашњим да-
ном само се за две пароле знаде, а то су: благостање и ужи-
вање,“ прво за то, што то ово друго изискује, и као што парна
кола на гвозденој глаткоћи брзо напред хује, тако данашњим
даном, све за њима трчи, не осврћући се нигдар у висину. —

„Сујеверје се са највећом жестином и из најудаљенијих
кутића гони, и ми због тога постадосмо стармали, препаметни.
Сада многи вјерују само у оно, што се рукама опипати може,
религија и сујеверство сада су код су многих две речи што једно
значе. Ми смо постали врло изобразени, и то све на рачун
срца и лепих нада, али за то нам бива као и онима хемичарима,
који у својим лабораторијама, знају злато растопити ал га незнају
створити. Наша дневна литература, приправила је већ свеу то-

www.me. победу, она се стара да све само са егоистичним оком гледамо, она нас гони да себе преценујемо, удаљује од нас сваки пијетет спрам оног што је велико и узвишено, и тако и из народа безазленост обичаја и простоту и појезије искорењује и убија и зато се укус за простонародном песмом, за појетичном скаском, побожном легендом наших предака, и занимљивом бајком, губи, а њих опет ништа не замењује.“

Тако пише један искусан немачки писац за Немце, а ми Срби ако и нисмо још да тог ступња у просвети дошли, до ког су н. пр. они, опет све ово на себе примити можемо, шта више ми смо још у толико несретнији што имамо певања, али од кога се стидети морамо. Зашто дакле певање и кад нас опада, није ми на горње речи ништ додати нужно, само ћу да овом приликом и то рекнем, да је веља жалост што покрај опадања народног певања и ми опадамо, и она пословица народна: како певамо, онако и цветамо! сасвим је на месту. —

(свршиће се.)

ОБЈАШЊЕЊЕ СИМВОЛА ВЈЕРЕ

за одраслију дјecu.

Из „Воскреснаго чтења“ извадио Богдан Кузманоћ, парох Српскокларијски и члан консисторије Тамишградске.

II.

Дванаест чланова символа вјере

ПРВИ ЧЛАН.

Ми вјерујемо, мила дјeco, не тек просто „во јединого Бога,“ но Бога, „Отца Вседержитеља, Творца небу и земљи видимим же всијем и невидимим.“ Бог је дакле а) „Отац.“ Бога као Суштаство највише и најсавршеније знали су људи још у стара времена. У Јеврејскијем књигама од Божанства на иногијем мјестима казује се за Бога да све може, да све зна, да је најсветији. У незнабожачкијех писаца необасјаних откривењем Божијим, Бог се такођер често представља као Суштаство које све може, које је најсилније и којег не постиже ум човјечиј. Но Бога, као Отца, стари народи, прије доласка Христа Спаситеља на земљу, нијесу знали. У Јевреја било је људи обасјаних Духом Божијем, који су само прорицали да ће некад доћи срећно и благодатно вријеме када ће се Бог јавити

људица као Отац, и живјети сред њих као њихов чувар, бранилац, старатељ. Но то су била само прорицања. Они су пак сами називали Бога таквим именима која су изражавала Божију вјерност, свемогућство, премудрост, благост (Јехова, који свагда јесте; Адонаи, Господ; Садаи, Крјепки, Свемогући; и др.) Кад је Христос Спаситељ сишао на земљу и јавио се у тијелу синовима човјечијим, и назвао их Својијем друговима, браћом Својом, онда су тек људи стали називати Бога Оцем, онда се је тек то име Отац узело употребљивати. А како то? На то одговара један од следника и ученика Христових, који вели, да ми вјером у Исуса Христа као Сина Божија постајемо синови Божији по посинаштву. Тако и јесте. Вјером у Исуса Христа као Сина Божијега приближујемо се к оним Божанским савршенствима и врлинама које је Христос Спаситељ донио Собом на земљу и остварио у Својему животу. Сљедећи Његовој науци, Његовоме животу, Његовијем дјелима, сљедимо, тако да кажем, Божанственим савршенствима, што су се потпуно показала у Исусу Христу, и тим начином постајемо сунаследници Христови и наследници Божији (Гал. гл. 3. ст. 26. и гл. 4. ст. 5. и 7.) Крв Исуса Христа, проливена на крсту, и Његово Божаствено достојанство покривају наше недостатке и слабости на путу којим идемо за Исусом Христом, и ми се осмјељујемо те се обраћамо к Богу и називамо Га Оцем (Гал. гл. 4 ст. 6.)

Како је важно то право, обраћати се к Богу као Оцу, које нам је право даровао Христос Спаситељ, можете, дјецо мила, видјети отуда што смо, као што један ученик Христов говори, прије него што смо добили то право, били као робови (Гал. гл. 4 ст. 1.); а сад смо тако блиски к Богу као дјеца к својему оцу. Кад смо у невољама и злијем околностима, имамо право и можемо се обраћати к Богу с оном молитвом коју нас је научио Исус Христос, Спаситељ наш, а та је молитва „Оче наш . . .“ Важнога преимућства! Бог, највише, најсветије и најсавршеније Суштаство — наш је Отац, а ми грђшни и недостојни људи — Његова смо дјеца! Сваћате ли сад, дјецо моја, важност ријечи „Отац,“ стављене у наш символ вјере? Кад су људи, који су примали хришћанску вјеру произносили „Вјерују во јединого Бога,“ тада су престајали бити незнабожцима, но могли су бити Јеврејима, који су такођер признавали јединого Бога: али кад су исповиједали „Вјерују во јединого Бога Отца . . .“ онда су већ постајали

хришћанима, и то је с тога, што само вјера у Христа као Сина Божијега даје право именовати Бога Оцем. Ријечју „Отац“ стављеном у наше исповиједање вјере, изражује се, као што се види, суштност науке хришћанске, језгра и основа науке хришћанске. Бог хришћански је Бог Отац свијех људи, а сви су људи његова дјеца.

Тај Бог Отац, Кога нам је тако кротко и милостиво открило учење Христа Спаситеља, јест б) и „Вседержитељ.“ Кад су незнабожци расуђивали о Богу, једни од њих тако су мислили, да је Бог, као највише и најсавршеније Суштаство, саздао све добро и да њиме управља, а све зло, све наше биједи и несреће, да је произвело друго суштаство, зло, Богу у свему противно.¹⁾ Други су држали, да је Бог само саздао и створио све, а управу и чување да је уступио другим суштацима.²⁾ Трећи су мислили, да је један врховни Бог раздијелио своју власт међу другима подчињеним боговима, и држали су, да има засебан бог громава, засебан бог муња, особити бог бура, и особен бог кише, ватре и других предмета.³⁾ Та представљања о Богу не доликују Њему, јер би по тима, представљанима био Бог слаб и немоћан, пошто по њима не управља свијетом Он Сам, већ раздаје своју власт другима, и има пред собом таквих предмета на које се власт Његова не може простирати; не саглашавају се та представања ни с разумом нашијем, и с отог их је и одбацило учење хришћанско.⁴⁾ Учење хришћанско рекло је и вазда казује, да ван власти Тога Бога, Којега ми исповиједамо, нема у свијету ни једне силе, напротив да је све подчињено Њему. Сунце, мјесец и све звијезде свршују свој течај по заповијести Његовој. Земља даје у своје вријеме пићу људима, звјеради и птицама свијема по заповијести и вољи Његовој. Сви људи, све биједи и несреће што се догађају људима, јесу у власти Његовој. Он им даје добротворе, Он напушта на њих зле врагове или непријатеље, Он опредјељује вријеме живота, Он шаље казне, Он спасава од биједа и несрећа. Сви анђели и дуси стоје такођер под влашћу Његовом. Без Његовог попуштења ни сам ђаво не може ни једнога зла кобити и чинити човјеку.

1) Учење персидског дуализма.

2) Учење гностичко.

3) Учење грчко митологије.

4) Сва та учења понављали су јеретици међу хришћанима; но сва су их побиле црквени мужевци II вијека. Ријеч „Вседержитељ“ по свој вјероватности управљена је противу тијех заблуда.

Како је важно такво узвишено представљање о Богу, можете и сами судити. Незнабошци, који нијесу тако јасно представљали свемогућство и сведржитељство Божије, жалосно су расуђивали о себи, о своме животу, и о својијем дјелима. Једни су од њих мислили, да све подлежи неизбјежному и слијепому року и судби, да је човјеку нацртан извјесни пут добри или зли, и он га никако не може обићи. Други су говорили, да је срећа или несрећа човјека дјело случаја. Трећи нијесу налазили по себе ништа утјешнога ни у овоме ни у будућем животу. Хришћанско учење, које говори, да све стоји под влашћу и управом једнога свемогућега и свесилнога Бога без Чије воље ни влас с главе наше не пада на земљу, учи нас 1) да се потпуно предајемо и повјеравамо вољи Божијој, 2) да знамо да сви догађаји и дјела догађају се и дјелају се са знањем једнога Бога сљедовно не воде к злу. Ријеч дакле „Вседржитељ,“ стављена у наш символ вјере, као што се види, није без значаја особитога као што нијесу ни споменуте ријечи.

Даље сљеде ријечи „Творца небу и земљи, видимим же всијем и невидимим.“ Смисао тих ријечи то је, да Бог не само све држи у Својој власти и свим управља вазда, но в) да је и све саздао и створио од почетка. Творцем и Саздатељем припознавали су Бога и незнабожци. Само су једни од њих у томе судили о Богу као о човјеку, е су говорили да је Бог све саздао и створио од вештаства или материје, која је ту била од вијека, као што човјек зида дом од материјала, који му је при рукама. Други су говорили да је Бог све саздао и створио помоћу другијех суштаство, нижих од Њега. Трећи су говорили, да је Он саздао само небо и анђела, а човека и земљу да су створила друга суштаства. Сва та мњења, као лажна и несагласна с нашијем разумом, одбацило је учење хришћанско. Хришћанско је учење рекло, а), као што се говори о том у једној далеко прије рођења Христа Господа написаној књизи од Божанства, да је Бог све саздао од ништа, да прије почетка стварања ничега није било, да је прије вијека суштаствовао или био само једини Бог Отац са Својим Сином и са Светима Духом; б) да је Бог све створио Својом сопственом моћи и силом, без помоћи чије; в) да је Он Сам саздао све, и небо и земљу, и све што се види. Бог је створио и самога Њавола; само што је Бог и њега саздао прекрасним и добрим, него се је он сам прометнуо

злим по својој сопственој вољи, што се није хтио да покорава вољи Божијој. О томе дјелу Божијем бесједи прва књига нашега Светога Писма, која се зове књига постања или „Битија.“ Ту се говори, да је Бог у почетку створио небо и земљу. И земља је била још без обличја и пуста. Но Бог ју је мало по мало украшавао. У први дан саздао је свјетлост; у други створио је свод или видно небо; у трећи саздао је зборишта водена или мора, сухо и траву и биље и дрво родно; у четврти дан створио је сунце, мјесец и звијезде; у пети саздао је рибе и птице; у шести створио је стоку и ситне животиње и звијери земаљске, и напосљетку човјека. Тако у кратко каже Свето Писмо, и тако нас учи учење хришћанско о томе, да је Бог све створио и саздао.

То хришћанско учење врло нас тјеши, драга дјецо моја. То хришћанско учење сједињава нас у имену Бога Оца са свијема људима: сви су људи наша браћа; у имену Сведржитеља сједињује нас с васцијелијем свијетом видивим и невидивим; у имену Творца с цијелим свијетом и с цијелом васионом. И ријечма „Отац, Сведержитељ, Творац неба и земље“ завршује се учење нашега исповиједања о Богу Отцу. Даље следи учење о Сину Божијему.

Школске вѣсти.

СРБСКЕ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ У СОМБОРУ. У предѣлу сл. кр. града Сомбора находе се сада ове србске народне основне школе: Главна школа за мушку дѣцу с повторином школом за занатлиске и трговачке научнике; средоточна женска основна школа; основне школе у предграђима Селенчи и Црвенци и двѣ салашке школе една на Буковцу а друга на Жарковцу.

Србска главна школа за мушку дѣцу састоји се из четири разреда. У првом дѣлају четири учитеља, наиме: Г. Г. Никола Груић у првом, Александар Коњовић у другом, Младен Средовић у трећем и Ђорђе Теодоровић у четвртном разреду. У течају 186% школске године било је у овој школи 183 ученика, од којих 74 у првом, 33 у другом, 40 у трећем и 36 у четвртном разреду. Од ученика четвртог разреда 22 добили су свѣдочење, да могу средишње школе (реалке и гимназије) походити.

У овој главној школи училе су се слѣдеће науке: у I. разреду; основи науке хришћанске, с ученјем и разумеванјем молитава, вѣровања и заповѣди. Најглавније библијске повѣсти и моралне приповѣднице; наука гледанја мишленја и говора; србско писанѣ и читанѣ; славенско читаванѣ. Рачун на памет од 1—100 у сва четири

вида, а из писменог рачуна написиванѣ броева, сабранѣ и одузиманѣ; читанѣ црквено уз разумеваѣ тектова што се уче пояти, народне пѣсме, и србско пѣванѣ.

У другом разреду: Наука вѣре и библичне повѣсти, наука гледа-
 я мишленя и говора; србско и славенско читанѣ (прво из I. Читанке
 а друго из Часловда); рачун на памет и на табли са цѣлим броевима
 и у сва четири вида, на име сабранѣ, одузиманѣ множеѣ и дѣленѣ у
 у броевном простору до 1000 а написиванѣ броева до 10,000; србско
 писанѣ по казиваню и распознаванѣ именица, придѣва, замѣница и гла-
 гола; писанѣ и читанѣ с латиницом и с нѣмачким писменима; народне
 србске пѣсме и црквено поянѣ.

У трећем разреду; Библиске Повѣсти и Катихизис; тумаченѣ
 Евангелия и приповеданѣ жития светих кои се у народу нашем особито
 почитую; вештбанѣ у разумљивом и приближно лѣпом читаню из II. ези-
 косл. Читанке са обзиром на природописне предмете из исте Читанке, кои
 се у природи самой, у малим збиркама лишћа и семени, и у сликама
 дѣци показую, уз то долазе и најпростији покушаи за разясняванѣ при-
 родословне науке о ваздуху, свѣтлости, топлоти и мунѣности; основи
 србског езикословля, Земљопис угарске краљевине с цртама из повѣст-
 нице нашега народа у Угарској, и с ученѣм народних већих најода-
 браних пѣсама. Писанѣ диктандо са србским и латинским писменима.
 Нѣмачко писанѣ и читанѣ с латиницом и с нѣмачки писмени. Рачун на
 памет и на табли с едно и више нареченим броевима и разбитцима,
 Црквено Поянѣ.

У четвртгом разреду: из науке вѣре учи се пространи катихизис с
 доказима из св. Писма, тумаченѣ неделних и празничних Евангелия,
 Апостола и црквених одбора; србско разумљиво и лѣпо читанѣ (из Чи-
 танке за IV. разред); езикословлѣ по Даничићу; писмени саставци; об-
 шти земљопис са обзиром на Аустроугарску монархию и балканско по-
 дустрово; слике знатних мужева и догађая из повѣстнице србске, ата-
 чствене и общте; основи природописа и познаванѣ природних поява и
 снага (уз Читанку и осим ње по предаваню учителѣвом); рецитованѣ
 народних пѣсама; рачун с обичним и десетичним разбитцима, двоставнич-
 ки рачун; перценти, рабате; талиянска практика и дружевно правило;
 нѣмачки език и то читанѣ с разумеваѣм, писанѣ диктандо, езикословлѣ
 и превађанѣ са нѣмачког на србски и са србског на нѣмачки; црквено
 поянѣ и пѣванѣ србских лѣпих пѣсама; геометрично обликословлѣ и цр-
 танѣ. Осим тога ученици првог трећег и четвртог разреда вештбали су
 се у гимнастици, а ученици четвртог и трећег разреда пояли су неде-
 љом и празником на вечерню, ютреню и служби Божјој и на службама
 предосвештаних дарова. Њих в цркв. пояню учио г. Н. Груић учитель.

Јавни испити држани су првог полгодия 25. и 26. Фебруара а дру-
 гог полгодия 15. и 16. Јулия.

Недельна школа за занатлиске и трговачке научнике брояла в ед-
 ва 40 ученика, кои су врло неуредно, — трговачки баш никако, — у
 школу долазили; ер их нитко није на то натеривао. С тога се у овој
 неделној школи ученѣ ограничити морало само на повтораванѣ основних
 знания из науке вѣре, писаня и рачуна.

(наставиће се.)

ОГЛАС. На ново се отвара стениште на упразњено учительско звање у великом Гаю у Торонталској жупанији. Ученик њезикъ е србскій. Плата е 200 ф. а. вр. 24. кибле жита 24. кибле кукуруза, 3 хвата дрва, сламе колико изгоре, 4 ланца ораће землѣ, и слободанъ станъ. Кои жели звање ово получити, има молбеницу са кршенимъ писменом, са сведочбама о свршенимъ наукама о моралномъ и политичномъ владању и дојкошњој служби за 4 неделѣ конзисторијуму вршачкомъ поднети. Изъ засѣданія конзисторијалногъ у Вршцу 4. Авг. 1869. држаногъ.

СТЕЧАЈ. Код православне српско-крквене общине у Будиму упразњено је учительско место. Плата је на годину 400 ф. а. вр. 2 хвата дрва и слободан стан. Учитель поред обучавања деце, имаде такође дужност на једној страни код неделног и празничног богослужења појање обављати. Проситељи имају своје молбенице са сведочбама о свршенимъ приправничкимъ наукама до 25. Септембра т. г. црквеномъ одбору подписате општине поднети, и иште се да поред српскогъ језика нешто мађарски и њемачки знају. Цркв. православна општина у Будиму 25 Авг. 1868.

СТЕЧАЈ. На девојачкој школи, код преображенске цркве у Панчеву упразњено је место женске учительке с платом 300 ф. 31 ф. 50 и. за стан 6 ф. за писарину. и 6 фата дрва, за попуњење истогъ места испишује се се стечај до последњег Септембра по новомъ. Потражителке имаю са сведочбама доказати, да су на педагогичкомъ заводу испит са добримъ успехомъ положили. Молбенице имају се до реченогъ рока, маџистрату доставити. Од цр. кр. маџистрата Панчева дне 28. Августа 1869.

УПРАЗЊЕНА УЧИТЕЛСКА МЪСТА. У Панчеву тражи се учитель за четврти; разред главне школе с платом 700 ф. 60 ф. у име стана и 3 хв. дрва четири учителя с платом 500 ф. 60 ф. станарине и 3 хв. дрва; три подучителя с пл. 300 ф. 36 ф. станарине и 3 хв. дрва, и една учителька женскихъ послова с наградом од 120 ф. Стечај е расписан до 18. Септ. по нашемъ. Првенство имаю они приправници, кои су учительски испит у Сомбору с добримъ успѣхомъ положили. Молбенице се имаю управити на ц. кр. маџистрат слободногъ министарскогъ града Панчева.

У Далу тражи се учитель за II. разред. Плата е 315 ф. 7 ютара землѣ едан део баште, и 20 ф. станарине. Учителю тога дужност е не само неделомъ него и по сваки дан с децом на богослужение ићи и дужности одправљати. Молб. на Архиепископску конзисторију управљене имаю се до 15. Септ. Госп. Вуковарскомъ Протопрезвитеру у Шид послати. У Вршнику отворен е стечај за учителя до 15. Септ. Плата е 240 ф. стан и башта. Молб. архид. конзист. у Карловци. У Старомъ Пазову с платом 240 ф. и стан. У Романској Кечи, за новоустановљену србску школу тражи се се учитель. Плата е 100 ф. 25. кибл жита, 100 фун. санине, 25 фун. соли, 8 свећа, 6 хв. сламе, 1 хв. едан ланац ораће землѣ и стан. Молб. има се общинскомъ школскомъ савѣту у Кечи до 30. Септ. поднети.

Брой 15. онда ће изићи кад се толико предплате накупи, да се њоме трошак за издаванѣ тога броя подмирити може.

Лист излази двапут месечно.

Цена е на целу год. три форинта, а на по год. 1 ф. 50 нов.

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Тискано код Андрије Вагнера